

Van cijfers naar interpretatie

Een duiding van de kwantitatieve ontwikkelingen
van de jeugdcriminaliteit

Samenvatting

Beke *Weeks*

In opdracht van

Ministerie van Veiligheid en Justitie, Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC)

Omslagontwerp en opmaak

Marcel Grotens

Samenvatting uit:

Van cijfers naar interpretatie

Een duiding van de kwantitatieve ontwikkelingen van de jeugdcriminaliteit

Tom van Ham en Henk Ferwerda

Samenvatting en conclusies

In dit rapport staat het duiden van de daling van de jeugdcriminaliteit, zoals opgetekend in de Monitor Jeugdcriminaliteit (MJC), centraal. Er is geïnventariseerd hoe deskundigen tegen deze ontwikkeling aankijken en welke indicatoren in hun optiek kunnen bijdragen aan het duiden daarvan. We geven hier een samenvatting van het onderzoek en beantwoorden daarbij de door de opdrachtgever – het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) – geformuleerde onderzoeksvragen:

1. Kunnen deskundigen nadere kwalitatieve duiding geven aan de belangrijkste ontwikkelingen in de jeugdcriminaliteit, zoals neergelegd in de Monitor Jeugdcriminaliteit? Zo ja, welke duiding bij welke ontwikkelingen?
2. Zijn de indicatoren uit het rapport 'Kijk op Jeugdcriminaliteit' bruikbaar bij het duiden van de ontwikkelingen in de jeugdcriminaliteit en zo ja op welke wijze?

Uitvoering van het onderzoek

Het onderzoek is uitgevoerd in twee fases: een voorbereidings- en een uitvoeringsfase. In de voorbereidingsfase zijn de MJC (Van der Laan & Goudriaan, 2016) en het onderzoek 'Kijk op Jeugdcriminaliteit' (Ferwerda et al., 2016) samengevat in de vorm van een informatiesheet. Op basis van deze samenvatting en de strekking van de onderzoeksvragen, is een korte vragenlijst opgesteld. Hierin wordt aan respondenten (waaronder beleidsmedewerkers, frontline professionals en wetenschappers) gevraagd om de in de MJC beschreven ontwikkelingen te duiden, aan te geven of en zo ja wat in de MJC ontbreekt en hun mening te geven over de waarde van eventuele aanvullende indicatoren.

In de uitvoeringsfase zijn in totaal 75 deskundigen aangeschreven. Dit heeft geresulteerd in 35 reacties (respons van 47%) in de vorm van 28 ingevulde vragenlijsten, vier interviews op basis van de vragenlijst en drie andersoortige schriftelijke

reacties. Vervolgens zijn deskundigen op basis van hun beschikbaarheid uitgenodigd voor een expertmeeting. In totaal zijn twee bijeenkomsten bezocht door veertien personen. De bevindingen uit de MJC en de hoofdlijnen die uit het vragenlijstonderzoek naar voren kwamen, stonden tijdens deze expertmeetings centraal. Omdat niet alle aangeschreven deskundigen in de gelegenheid zijn geweest een expertmeeting bij te wonen, zijn zeven professionals benaderd voor een telefonisch interview. In de telefonische interviews is allereerst aan respondenten gevraagd hoe zij tegen ontwikkelingen in de jeugdcriminaliteit aankijken c.q. hoe zij deze ontwikkelingen duiden. In het verlengde daarvan is hen gevraagd om te reflecteren op de hoofdlijnen die uit het vragenlijstonderzoek en de expertmeetings naar voren zijn gekomen.

Opbrengsten

In deze paragraaf bespreken we de opbrengsten van het vragenlijstonderzoek, de expertmeetings en de aanvullende interviews. Allereerst bespreken we de opbrengsten waar het gaat om het duiden van ontwikkelingen. Vervolgens gaan we nader in op de waarde van aanvullende indicatoren.

Het duiden van ontwikkelingen

Uit het vragenlijstonderzoek en de gehouden expertmeetings blijkt dat deskundigen het in de MJC geschetste beeld op hoofdlijnen herkennen. Dit betekent dat zij onderschrijven dat er na 2007 een landelijk dalende trend is ingezet. De ontwikkelingen binnen subgroepen of ten aanzien van specifieke delicten vormen een uitzondering op de regel dat de jeugdcriminaliteit daalt. Hoewel registratie-effecten – zoals een verminderde prioriteit in de opsporing bij de politie (minder haaldelicten) – hierop van invloed kunnen zijn, wijzen deskundigen erop dat Nederland overstijgende verklaringen eerder voor de hand liggen. Zij baseren hun stellingname op het gegeven dat de jeugdcriminaliteit niet alleen in Nederland maar ook in ons omringende en Angelsaksische landen afneemt, overigens ook zonder dat hier in het buitenland sluitende verklaringen voor zijn gegeven. Verklaringen die breder van toepassing zijn dan op Nederland alleen, zijn een cultuurverandering onder jongeren, een verandering in vrijetijdsbesteding – meer online en minder buiten – en onwetendheid bij zowel dader als slachtoffer over online grensoverschrijdend gedrag dat strafrechtelijk gezien niet is toegestaan. Daarnaast is het de vraag in hoeverre de integrale focus op probleemgroepen en -personen, en in het verlengde daarvan een sterkere nadruk op een combinatie van straf en zorg, van invloed is. Echter of en in hoeverre deze benadering ook in het buitenland gemeengoed is, is onbekend.

Samenvattend kan worden gesteld dat deskundigen de in de MJC beschreven daling herkennen en hiervoor verschillende verklaringen (op macroniveau) aandragen. Een aantal van de respondenten geeft daarbij aan dat de dalende trend op het

gebied van jeugdcriminaliteit zich nationaal en internationaal ook op andere aspecten van riskant gedrag (waaronder middelengebruik) voordoet. Uit de duiding van de ontwikkelingen kan worden afgeleid dat het algemeen beeld een afname laat zien, waarbij onder specifieke doelgroepen en op bepaalde locaties sprake is van een tegengestelde ontwikkeling. Anders gezegd: het lokale beeld kan afwijken van de algemene positieve trends die in de MJC beschreven worden. Verschillende respondenten geven daarbij aan dat de daling ‘de bereikbare groep’ betreft, die verhoudingsgewijs een lage kans heeft op politiecontacten. De psychosociale problematiek van en criminaliteit door een relatief kleine groep jeugdigen (*hot groups*) op lokaal niveau (*hot spots*) wijkt volgens meerdere respondenten van dit positieve beeld af. Een gevolg daarvan is dat professionals die werkzaam zijn in het veld (op straat, in de zorg, in JJI's), het in de MJC geschetste beeld niet (altijd) herkennen vanuit hun beroepspraktijk. Daarnaast geven enkele respondenten aan de omvang van de zelfgerapporteerde criminaliteit onder 12-minners, zoals opgetekend in de MJC, niet te herkennen vanuit hun eigen onderzoek naar en kennis over deze groep jeugdigen. Waar deze discrepantie tussen de in de MJC beschreven ontwikkelingen en de ervaringen van deze respondenten vandaan komt, kan op basis van dit onderzoek niet worden vastgesteld.

De waarde van aanvullende indicatoren

De antwoorden van respondenten waar het gaat om de door Ferwerda et al. (2016) onderscheiden indicatoren sluiten ten dele aan bij de behoefte om de bevindingen in de MJC te nuanceren. Deskundigen zien met name meerwaarde in het betrekken van indicatoren op macroniveau die vallen binnen het cluster signaal- en risicogedrag (zoals tijdbesteding, middelengebruik, voortijdig schoolverlaten, jeugdwerkloosheid, maatregelen in het kader van jeugdhulpverlening en zorgmeldingen). Combinaties van dergelijke indicatoren kunnen in hun optiek bovendien ook van meerwaarde zijn. Zo kunnen de gezamenlijke indicatoren ‘zorgmeldingen’ en ‘jeugdhulp’ bijvoorbeeld iets zeggen over de focus op zorg of straf en kan de binding aan de maatschappij in beeld worden gebracht door te kijken naar de combinatie van tijdbesteding, vroegtijdig schoolverlaten en jeugdwerkloosheid.

Ook wijzen zij op andere macro-indicatoren die mogelijk van waarde kunnen zijn, waaronder de aangiftebereidheid van burgers. Deze macro-indicatoren kunnen worden benut om te bezien in hoeverre sprake is van parallelle ontwikkelingen tussen deze indicatoren en de aard en omvang van de jeugdcriminaliteit. Op deze wijze ontstaat niet alleen zicht op ‘de maatschappelijke kant’ van jeugdcriminaliteit, maar kan ook input worden gegenereerd om van duiden tot verklaren te komen. Het ontbreken van plausibele (inter)nationale verklaringen voor de gesignaleerde crime drop vinden professionals namelijk niet alleen een gemis, maar ook een risico. Onbekend is immers, wanneer de jeugdcriminaliteit onverhoopt weer toeneemt,

waardoor dat komt en welke implicaties dit voor het te voeren beleid zou moeten hebben.

Slotbeschouwing

De door ons bevroegde deskundigen hebben aangegeven waardering te hebben voor de insteek van het onderzoek en het feit dat hen gevraagd is te reflecteren op de in de MJC beschreven ontwikkelingen. Zij hebben daarbij ook feedback gegeven over de gehanteerde werkwijze. Op basis daarvan lijkt een expertmeeting qua vorm de voorkeur te genieten boven het bevroegen van experts via een vragenlijst of via individuele interviews. Meerdere professionals hebben namelijk aangegeven dat zij hun kennis face-to-face makkelijker en uitgebreider kunnen ontsluiten en/of belang te hechten aan onderlinge interactie.

De door ons geraadpleegde respondenten hebben gereflecteerd op de ontwikkelingen van de jeugdcriminaliteit op basis van hun (brede) kennis en ervaring, en niet noodzakelijkerwijs (enkel) op basis van de in de MJC beschreven ontwikkelingen. Uit het onderzoek is gebleken dat de scheidslijn tussen duiden (wat gebeurt er) en verklaren (waarom gebeurt het) dun is. Dat betekent dat in dit onderzoek zowel aandacht is geweest voor verklaringen voor daling van de jeugdcriminaliteit als de duiding daarvan. Waar het gaat om het duiden, laat dit onderzoek zien dat deskundigen (onderzoekers, beleidsmedewerkers en frontline professionals) enigszins in staat zijn om een nadere kwalitatieve duiding te geven aan de ontwikkelingen die in de MJC beschreven worden. Deze duidingen kunnen worden gezien als denkrichtingen, die echter (nog) niet empirisch zijn of kunnen worden onderbouwd. Daarbij is onder respondenten sprake van consensus waar het gaat om de vraag of – binnen of naast de MJC – verdieping en verbreding van het inzicht in jeugdcriminaliteit nodig is.

www.beke.nl